

פרוטוקול מס'

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום שני, כ"ז בשבט התשנ"ח (23 בפברואר 1998), שעה 10:30

נוכחים:

חברי הוועדה: סאלח טריף - היו"ר
בנימין אלון

מוזמנים:
דוד פרגמנט - מנהל רשות נחל הירקון, המשרד לאיכות הסביבה
עו"ד דניס גולדמן - יועץ משפטי, רשות נחל הירקון
עו"ד רחל אדם - לשכה משפטית, המשרד לאיכות הסביבה
שמואל שפט - מתמחה בלשכה המשפטית, המשרד לאיכות הסביבה
משה בלסנהיים - עיריית תל-אביב
ברק אליאסא - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
רן לוי - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
רובי דבוש - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
ענבל בידרמן - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
תמר מקסים - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
ליאור צוויג - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
קרן גלזר - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון
נח צברי - בית-ספר אנקורי, ראשון-לציון

היועצת המשפטית: מרים פרנקל-שור

מנהלת הוועדה: יפה שפירא

רשמה: אירית שלהבת

סדר היום: 1. חוק עזר לרשות נחל הירקון בדבר הסדרת השימוש בירקון לצרכי שייט (התשנ"ח-1997).

חוק עזר לרשות נחל הירקון בדבר הסדרת השימוש בירקון לצרכי שייט (התשנ"ח-1997)

היו"ר סאלח טריף:

אני פותח את ישיבת הוועדה בנושא חוק עזר לרשות נחל הירקון בדבר הסדרת השימוש בירקון לצרכי שייט. זו בקשה שקיבלנו מיושב-ראש מועצת הרשות, מר רוני מילוא, שעדיין לא הגיע. מי יציג את הנושא?

דוד פרגמנט:

רשות נחל הירקון פועלת במספר רחב של תחומים, לשיקום הירקון, להכשרתו לשיט, לחיסול מיטרדים שנוצרים בו, כדי שהציבור יוכל ליהנות ממנו.

בין יתר הפעולות של הרשות הכנו שני חוקי עזר. חוק אחד כבר קיים - חוק עזר לשמירה על הירקון וגדותיו. את חוק העזר השני התחלנו להכין כבר לפני 4 שנים והוא בא להסדיר את נושא השיט בקטעים השונים של הנחל. הנחל הוא מגוון ויש בו איזורים רגישים אקולוגית.

היו"ר סאלח טריף:

האם גם אחרי אסון המכביה יש עדיין שייט בירקון?

דוד פרגמנט:

האסון במכביה היה באיזור שבו אף פעם לא היה שייט.

היו"ר סאלח טריף:

עד איפה זה מגיע?

דוד פרגמנט:

מהים עד "שבע תחנות", סמוך לפארק גני יהושע.

חוק העזר הזה בא להסדיר את נושא כלי השיט: איזה כלי שייט מותרים, מתי מותר לשוט, איפה ובאיזה תנאים, כל זאת כדי לשמור על הצרכים האקולוגיים.

חוק העזר הזה מתואם באופן מלא עם אנשי אגף הספנות במשרד התחבורה וכמובן נבדקו כל ההיבטים המשפטיים.

היו"ר סאלח טריף:

מה היה המצב עד עכשיו לגבי חוקי העזר? האם היו חוקי עזר עד עכשיו?

דוד פרגמנט:

לא היה חוק עזר של רשות נחל הירקון. יש חוק עזר של עיריית תל-אביב שקיים הרבה שנים, שעוסק בנושא של מתן רישיונות לבעלי עסקים להשכרת סירות. אנחנו לא היינו קשורים בו.

היו"ר סאלח טריף:

כמה זמן הרשות כבר קיימת?

דוד פרגמנט:

הרשות קיימת על הנייר משנת 1988. זאת רשות חדשה שעוסקת גם ביחידת שטח שהיא חדשה.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
23.02.98

היו"ר סאלח טריף:

ב-10 שנים אי אפשר היה לעשות חוקי עזר?

דוד פרגמנט:

הרשות הוקמה בשנת 1988 והחלה לעבוד בשנת 1990. אני אשמח לתאר בפניך את השתלשלות ההתפתחות של הרשות, שזאת התפתחות ראשונה מסוגה, רשות שנלחמת למעשה על קבלת תקציבים לקיומה ועל הגדלת כוח האדם שלה ועל פעילות במגוון רחב של נושאים. אם אתה תבקש אני אוכל לפרט.

היו"ר סאלח טריף:

מטריד אותי ש-10 שנים לא התעוררנו להכין חוקי עזר.

דוד פרגמנט:

חוק העזר הזה נמצא בהכנה מעל 4 שנים.

היו"ר סאלח טריף:

למה כל-כך הרבה זמן?

דוד פרגמנט:

לוקח זמן לתאם את זה עם כל הגופים, לוודא שאין ניגודי אינטרסים, לתאם את זה עם העיריות, עם אגף הספנות, עם משרד המשפטים, עם המשרד לאיכות הסביבה.

היו"ר סאלח טריף:

נראה לי שאנחנו עצלנים מידי. האסון האחרון במכביה אולי הצביע על כך שלא מספיק נתנו את הדעת על הזיהום האדיר שיש בירקון. מה שהיה שם זה אסון, שאנשים מתו לא מהנפילה של הגשר אלא מזה שהם שתו מי ירקון או נגעו במי הירקון. זה אסון בל יתואר.

דוד פרגמנט:

המצב של הנחלים בישראל, אני יכול להגיד לך, הוא לא יותר טוב.

היו"ר סאלח טריף:

בוא נתרכז בירקון, בכל זאת יש סביבו מרוכזים הרבה מאוד אנשים. אני מכיר נחלים בצפון שהם לא כל-כך מזוהמים.

משה בלסנהיים:

המזהם של נחל הירקון זה לא רשות נחל הירקון, זה מדינת ישראל. כל עיר ואם לאורך מעלה הנחל מזרמה את השפכים באופן חופשי וגלוי לתוך הירקון.

היו"ר סאלח טריף:

לכן שאלתי מה המצב מאז שהוקמה הרשות. בכל זאת אני מניח שהרשות מאגדת בתוכה את כל הגורמים שנוגעים בנחל. מן הדין היה לארגן חוקי עזר כדי לאכוף את החוק כמו שצריך ולהטיל קנסות.

משה בלסנהיים:

זיהום הירקון הוא עבירה על חוקי המדינה, לא על חוקי-עזר של רשות נחל הירקון. צריך לאכוף את

החוקים של מדינת ישראל בישובים במעלה, הם המזהמים, ולגביהם יש חוקים.

היו"ר סאלח טריף:

אבל בשביל זה הקימו רשות, כדי לפקח על זה. השאלה היא למה לא עשו את העבודה עד עכשיו.

דוד פרגמנט:

לא כל הגופים שמשפיעים על הירקון קשורים לרשות. זה אחד האבסורדים, שרק חלק קטן מהגופים שמזהמים את הנחל בפועל מזה עשרות שנים מושפעים על-ידי הרשות. אגן ההיקוות של הירקון הוא 1,800 קילומטר מרובע. הוא מתחיל מהאיזור שמדרום לשכם ומהאיזור שמדרום לירושלים. כלולות בו עיריות כמו רמלה, לוד, כפר-סבא, פתח-תקווה, ראש העין ועוד רבות, גם מעבר לתחום של הקו הירוק, שמזרימות את הביוב שלהן באופן חופשי, באיכות גרועה.

כמו כל נחלי ישראל, שהם מזוהמים, אין בארץ אף מיתקן אחד לטיפול בשפכים שמפיק קולחין שמותר להזרים אותם לנחל או שמטפל בבוצה בצורה ראויה, בקיצור - שעובד כמו שצריך.

דווקא בירקון, בגלל המודעות הגדולה, קמה רשות הנחל הראשונה ונעשו דברים רבים לשיקום של 7 הקילומטרים הראשונים והוצאת מזהמים מתוכו על-ידי פעולות נכונות שנעשו בראש העין, הכל בלחצים כבדים מאוד, דרך ועדות הביוב וועדות התכנון והבניה.

המכון של כפר-סבא, שהיה מזהם עיקרי, נבנה ומזה שנה עובד כמו שצריך מכון חדש שמפיק קולחין באיכות הרבה יותר טובה ממה שהיה (אבל עדיין זה רחוק מלהיות מספיק טוב כדי להזרים לירקון). המכון החדש של רמת השרון הולך ונבנה ובנובמבר השנה הוא אמור להתחיל לעבוד. הוא יהיה הראשון שמלכתחילה יזרים לירקון מים באיכות הראויה. הביוב של אלפי מנשה זורם לירקון גולמי וכך גם הביוב של קלקיליה שזורם לירקון גולמי, ועוד כהנה וכהנה.

היו"ר סאלח טריף:

האם יש ביוב מוסדר של קלקיליה שזורם ישירות לנחל?

דוד פרגמנט:

העיר קלקיליה מבוייבת כולה. חלק מהביוב מוזרם למיתקן פרימיטיבי ביותר לטיפול בשפכים, שמשותף למספר קיבוצים באיזור וגם לאלפי מנשה בין השאר, אבל חלק מהעיר מבוייב ולא מחובר למערכת הרגילה וזורם גולמי לתוך הנחל.

היו"ר סאלח טריף:

אתם באים במגע איתם?

דוד פרגמנט:

אנחנו מנסים מזה שנתיים, יחד עם גורמים רבים, כולל גורמים צבאיים, המינהל האזרחי, וכל מי שרק אפשר.

היו"ר סאלח טריף:

אני אזמין אותך לבוא אליהם יחד איתי, ללכת שם לאפיק ולבדוק את העניין הזה.

דוד פרגמנט:

אני אשמח מאוד.

היו"ר סאלח טריף:

אתה יודע מה הבעיה? שאנחנו ישבנו שם 30 שנים ושכחנו שיום אחד נתפנה. לא הסדרנו את הביוב שלהם ולא חשבנו שזה מגיע להם.

דוד פרגמנט:

אנחנו יושבים פה 50 שנים וגם את הביוב שלנו עוד לא הסדרנו.

היו"ר סאלח טריף:

זה נכון, זה עוד יותר עצוב. זה עצוב כי זה מזהם את כל המים, את הכל זה מזהם. מי התהום של כל גוש דן מזדהמים, וזה חבל.

אז מה הפעולות שנעשו לאחורונה, אני במיוחד מדגיש לאחר האסון של המכביה?

דוד פרגמנט:

הטיפול בירקון הוא באמת, ואני אומר את זה באופן חד-משמעי, הוא רצף של פעולות שהתחיל בלי כל קשר למכביה. המכביה זה אירוע נקודתי, שבמידה רבה אפשר להגיד שזה כאילו לא fair שקרה דבר כזה כי השיפורים שחלו בירקון לאחורונה, כתוצאה מפעולות שנעשות בו מאז שהרשות קמה, שיפרו את מצבו והוא נמצא במצב הכי טוב שלו מזה עשרות השנים האחרונות. האירוע של המכביה הוא יוצא דופן בצורה יוצאת מן הכלל. האנשים האלה נפלו למים וערבבו שכבות עמוקות של מים שהן בדרך כלל לא באות במגע עם גוף המים עצמו. הם לא שתו את המים אלא הם שאפו את זה לריאות והשילוב של הטראומה של כמעט טביעה במים מתוקים עם האיכות של מים מתוקים שלא מתאימה אפילו לשייט, כי גם שייט אסור היה לעשות שם, זה מה שגרם לתמותה.

מעבר לזה, ברשות הכנו תוכנית-אב. כחלק מיישום תוכנית-האב הכנו תוכניות מיתאר מחוזיות במחוז תל-אביב ובמחוז מרכז. תה"ל מתכננת עבורנו, בהזמנת נציב המים, תוכנית למשאבי המים בירקון כדי לראות איך אפשר להזרים לירקון את המים שהוא צריך מבחינה כמותית בלי שהמים האלה ילכו לאיבוד למשק המים. בואו לא נשכח שבירקון בעבר, בשנות ה-50, זרמו 25,000 מטר קו"ב בשעה של מי מעיינות. המים האלה נגרעו מהירקון. היום זורמים 400 מטר קו"ב בשעה.

היו"ר סאלח טריף:

מה שזורם היום זה רק מי ביוב?

דוד פרגמנט:

כמעט הכל זה מי ביוב. יש 400 קו"ב בשעה, לפעמים זה 800 קו"ב ולפעמים 250 קו"ב, של מים שפירים. היתר זה ביוב. עם כלים כאלה לבוא ולבקש לשקם את הירקון או להחזיר משהו ממה שהיה זה מאוד מורכב.

היו"ר סאלח טריף:

אתה ממש נשמע נואש.

דוד פרגמנט:

אני לא נואש בכלל. עשינו פעולות רבות לשיפור הנחל, בנינו סכרים שגורמים לאוורור של המים.

היו"ר סאלח טריף:

איזה ישובים גדולים מזרמים מי ביוב גולמי לנחל הירקון, חוץ מאלפי מנשה?

דוד פרגמנט:

ביוב גולמי אין כמעט. אין מפעלים, אין ביוב גולמי שמזרם לירקון חוץ מהביוב של אלפי מנשה וקלקיליה. יש קולחין משני מקורות עיקריים: כפר-סבא והוד-השרון, שזה מין מערכת משותפת.

היו"ר סאלח טריף:

מי מפקח על איכות הביוב שזורם לשם?

דוד פרגמנט:

המשרד לאיכות הסביבה מבצע את כל הפעולות האלה על האיזורים שמחוץ לתחום הרשות. אבל יש הידברות ושיתוף פעולה.

היו"ר סאלח טריף:

אני מבקש להפסיק אותך לרגע ולשאול אותם. האם פעם אחת למשל קנסתם את כפר-סבא? אני מניח, מתוך נסיוני, שתמיד יש חריגות. האם יש איזשהו רף שהם לא יכולים לעבור, אם הביוב לא נקי, או משהו כזה? האם מישהו פעם התחשבן איתם?

רחל אדם:

הטיפול לא הגיע ללשכה המשפטית.

היו"ר סאלח טריף:

זו תשובה קלה.

מרים פרנקל-שור:

יכול להיות שיש להם יועצים משפטיים חיצוניים.

רחל אדם:

אני חייבת להגיד שאנו פועלים מתוך הנחה שתוך חצי שנה הבעיה תיפתר כי אמורים לסיים את ... בקרוב.

בנימין אלון:

המים הרגילים, המים הטובים, הם בניקוז רגיל ובזרימה טיבעית? אני מדבר על אלה שזורמים היום.

דוד פרגמנט:

אלה שהיום - כן.

בנימין אלון:

כלומר אין איזה תרומה שלכם להגברה של הזרימה או משהו כזה?

דוד פרגמנט:

אין לנו מים ואין לנו גם כסף לקנות את המים, כלומר אלה הן שתי האפשרויות. אפשר לקנות את המים, אם הם קיימים ונציב המים יכול לוותר עליהם.

היו"ר סאלח טריף:

עוד קודם לכסף, זה שיקול לאומי עקב היעדר כמויות גדולות של מים. יש בעיה של חוסר מים.

דוד פרגמנט:

לכן פניתי לנציב המים הקודם ואמרתי לו שהולכים לשקם את הירקון אבל בלי מים אין על מה לדבר.

היו"ר סאלח טריף:

תסביר לנו אחר-כך איך אתה מתכוון לטפל בעניין. אבל אולי נציג העיריה רצה להעיר הערה חשובה.

משה בלסנהיים:

צריך לזכור עוד דבר, שלנחל הירקון מתנקז גם נחל איילון. הוא מביא יחד איתו שפכים גולמיים ומסוכנים שמגיעים מכל הישובים במעלה האיילון. גם זו בעיה מאוד כבדה וקשה, שעדיין אין לה מענה. כלומר הירקון בקטע התל-אביבי מקבל למעשה את ה"תוצרת" ...

היו"ר סאלח טריף:

איך אתה יכול להגדיר "קטע תל-אביבי" בנחל? הרי הכל מתערבב.

בנימין אלון:

הוא אומר שיש לו קטע רמת-גני וקטע תל-אביבי וכדומה.

משה בלסנהיים:

הבעיה בסופו של דבר מגיעה לשיכון בבלי בתל-אביב, לא יעזור כלום. במעלה מזרמים לשטחים פתוחים אבל מי שסובל זה אותם מאות אלפים שנמצאים במורד, זו הבעיה העיקרית. רשות נחל הירקון, עם כל הכבוד, היא עדיין חלשה באכיפת חוקי המדינה. פה מדובר על בעיה לאומית. הרשות לבד לא יכולה להתמודד עם זה.

היו"ר סאלח טריף:

אולי היועצים המשפטיים יכולים להגיד לנו האם חוקי המדינה אינם מספיקים. אני מתרעם על כך ש-10 שנים הרשות לא הביאה לכאן חוקי עזר.

דוד פרגמנט:

יש חוק עזר אחד - "שמירה על הירקון וגדותיו" - שכן נחקק. אנחנו פועלים על-פיו.

היו"ר סאלח טריף:

לא שמענו אף פעם שאתם אכפתם. מה שקרה במכביה הדליק ממש גורת אזהרה אדומה וגדולה לכולנו, שמשהו קשה מאוד יש שם.

דוד פרגמנט:

אנחנו הגשנו תביעות על סמך חוק העזר. הפעלנו אותו בבית-המשפט בפתח-תקווה לפחות ב-3 מיקרים שאני זוכר כרגע. זה לא הגיע לדיון משפטי כי הגענו לפשרה עם האנשים שאותם תבענו וזה קיבל תוקף של פסק-דין וחתימה של השופט. אנחנו דווקא כן מפעילים את זה.

אני מוצא צורך לציין שאכיפה זה לא רק משפטים. גם עצם המעורבות שלנו בשטח וזה שאנחנו מקובלים על-ידי כל הגופים באיזור, נכנסים ומתקשרים אליהם והם מגיבים לקריאות שלנו, זה מונע סוג אחר של

זיהום, שהוא אקראי וממקורות לא נקודתיים, והמעורבות הזאת היא חשובה מאוד. כולם יודעים שקשה מאוד למדוד עד כמה האכיפה המונעת באמת באה לידי ביטוי. לגבי מספר תביעות ומשפטים קל לדעת אבל נוכחות של שוטר מקוף או נוכחות של פקח שמונע עבירות זה גם סוג חשוב של אכיפה והוא קשה למדידה.

היו"ר סאלח טריף:

האם יש עוד דגים אמיצים שחיים בנחל? אם כן, הם ראויים לצל"ש.

דוד פרגמנט:

יש דגים אמיצים שחיים בנחל. ב-7 הקילומטרים הראשונים יש אפילו דג שלא חי בשום מקום אחר בעולם פרט לירקון, שמו לבנון הירקון. הוא בעבר חי בנחלי החוף אבל נכחד מנחלי החוף כי הם הזדהמו.

בנימין אלון:

מאיפה עד איפה?

דוד פרגמנט:

ממקורות הירקון בראש העין ועד לאיזור צומת ירקון.

היו"ר סאלח טריף:

אני וחבר הכנסת בני אלון נלך לחפש את הדג הזה. זה זן מיוחד של דג.

דוד פרגמנט:

זה סרדין קטן ומוכסף שעמד בכל התלאות.

בנימין אלון:

אני איחרתי, האם הדיון הוא על צרכי שייט או שמדובר פה על זיהום? מה הנושא?

היו"ר סאלח טריף:

אנחנו עוסקים בחוק-עזר להסדרת השייט בנחל הירקון. לצורך אישור חוק העזר אנחנו שואלים שאלות עמוקות וחשובות. אני שמח שנכנסת, חבר הכנסת אלון, אחד מאוהבי האגף הירוק שלנו.

בנימין אלון:

אני שמח שהעלית את זה. אני רציתי לתת לך צל"ש.

היו"ר סאלח טריף:

צל"ש תמיד אתה יכול לתת.

דניס גולדמן:

אני יכול להוסיף שלושה דברים למה שכבר נאמר.

אדוני שאל אם יש צורך בחוקים נוספים כדי לנקות את הירקון. לדעתי, בתור יועץ משפטי של רשות נחל הירקון, הבעיה היא לא בחוקים. הבעיה היא ביכולת, באומץ, לבצע את החוקים הקיימים, בנכונות של המדינה כולה להעמיד את הנושא הזה במקום יותר גבוה בסדר העדיפויות הלאומי שלה.

רציתי גם לתת איזשהו מושג על מה אתם מדברים כשאתם מתייחסים לרשות נחל הירקון. במשך שנים

הרשות הזאת, המופקדת על טוהר המים בירקון ועל מניעת שטפונות בכל איזור תל-אביב, מנתה מנהל בחצי מישרה ומזכירה. היום המצב השתפר, התברכנו במנהל פעיל ובשני פקחים, אבל זה כל צוות הרשות. זה לא כאילו מדברים על עירית תל-אביב או על דבר עצום שמגן על הירקון. זה כדי לתת לכם מושג.

היו"ר סאלח טריף:

אבל נחל הירקון הוא גם לא הדנובה. הירקון הוא בכל זאת מפה עד לשם.

דניס גולדמן:

הנקודה השלישית שרציתי להזכיר, המנהל הזכיר שאגן ההיקוות של הנחל משתרע על שטח של 1,800 קילומטר. התחום שבו מוטל על הרשות לפעול, חוץ מאשר בדרכי שכנוע, זה 20 מטר מקצה המים. הרשות עושה הרבה דברים יפים, למרות האסונות שקרו, אבל היכולת שלה היא מאוד מאוד מוגבלת גם מהבחינה המשפטית.

רחל אדם:

הייתי רוצה להוסיף עוד כמה מילים בנושא אכיפה. אנחנו במשרד לאיכות הסביבה לוקחים מאוד ברצינות את נושא האכיפה בנחל הירקון. הקמנו צוות מיוחד שמטפל אך ורק בנושא הזה. אנחנו מנסים לעשות מיפוי של כל גורמי הזיהום לאורך הנחל. לדעתי זה יוכל לעזור. אנחנו מאוד מתקשים למצוא מקורות נקודתיים שמזהמים את הנחל כי הרוב היום באמת כבר מסודר.

היו"ר סאלח טריף:

האם אין תעשייה השופכת זיהום לנחל?

רחל אדם:

אין. אנחנו כל הזמן שואלים את השאלות ובאמת יש טיפול כמעט בכל הנקודות שפעם הזרימו מזהמים והיום הם חדלו מכך. מדובר פשוט על נזק של כל-כך הרבה שנים שלא ניתן לפתור את זה.

בכל מקרה, אנחנו כן מנהלים חקירות נגד גורמי זיהום קיימים. אני לא רוצה כרגע להגיד שמות כי עדיין לא הגשנו כתבי אישום. יש לנו תביעה משפטית נגד חברת שיכון ופיתוח על זיהום שנגרם לנחל הירקון. אנחנו ממשיכים ואנחנו כן מקבלים סיוע של הרשות.

בנימין אלון:

מה הכוונה ש"לא ניתן לתקן"? זאת אומרת, שאין כרגע מזהמים שאת מכירה. אבל הרי חייבים לסדר את זה. למה הכוונה? איך משחזרים את הנחל?

דוד פרגמנט:

אני שמח שאתה שואל כי אני התחלתי לרמוז על התשובה לזה.

בנימין אלון:

אני באמת חושב שצריך להזרים לו מים, אין ברירה.

דוד פרגמנט:

אני אתן לך דוגמא. לירקון כרגע יש אפיק גדול, שנוצר בגלל שזורמים בו שטפונות גדולים בחורף וזה מעצב את האפיק שלו. כמות המים שזורמת בו היא קטנה. כשאתה בא לנחל ואתה מסתכל על המים אתה רואה למעשה מים עומדים, מים עומדים המזהמים במים שמקורם בביוב. יש במים חומרי מזון, דטריאנטים, יש פריחה של אצות. נוצרת שיכבה שאוטמת חדירה של קרני אור לקרקעית.

בנימין אלון:

כלומר שגם מים טובים כשהם ברמה נמוכה ובעוצמה נמוכה אבל הם עומדים יוצרים מיפגע?

דוד פרגמנט:

בכל נחל ככל שאתה מתרחק מהמקורות שלו איכות המים הולכת ונהיית גרועה יותר, כי היא חשופה לכל מיני דברים. ככל שהיא יורדת במורד, האפיק רחב יותר כי הוא מוביל יותר זרמות חורפיות וחלים שינויים במים. כמובן שהכל נגזר מהשאלה מה היא נקודת ההתחלה. כשאתה מתחיל עם מים שפירים אז אתה נמצא במצב טוב לאורך כל הדרך. כשאתה מכניס מי קולחין אז אתה מרע את מצבך מלכתחילה.

אבל אני רוצה להדגיש שהמצב של הירקון הוא הטוב ביותר מזה עשרות שנים.

הו"ר סאלח טריף:

אם מישהו נופל למים היום הוא לא צריך ללכת לרופא?

דוד פרגמנט:

שייך לרופא. אבל אם הוא לא מערב את המים מהקרקעית אז לא מוכרים מיקרים של פגיעה. בכל העולם מוכרים 25-30 מיקרים של פגיעה מהסוג של הפגיעה בפטריה. חלק מזה היו מיקרים של כמעט טבעיה במים מתוקים. הירקון לא היה אף פעם מסוכן, עם כל הפעילות שיש ועם כל מיליון האנשים שגרים במרחק של חצי שעה נסיעה מהירקון, והירקון מזוהם משנות החמישים. יש מאמרים בעיתון על כך שתושבי הדר יוסף ושיכון ותיקים ברחו מבתיהם בשנת 1959 כתוצאה מהצחנה בירקון.

הו"ר סאלח טריף:

עד כמה אתם מפקחים על העניין של ריסוס נגד יתושים וזבובים? עד כמה החומרים האלה מסוכנים ומזהמים?

דוד פרגמנט:

קודם כל, החומרים שאנחנו משתמשים בהם הם הכי ידידותיים לסביבה שיש. הם מאושרים על-ידי המשד לאיכות הסביבה ונמצאים בשימוש נרחב בכל העולם. אנחנו, בניגוד למקומות אחרים ולעבר של הירקון, שאז הדבירו קלנדרית, אנחנו מדברים אך ורק על-פי ניטור. אנחנו באים ובדקים, ואם יש צורך בריסוס - מרססים. לא מרססים באופן גורף.

את 7 הקילומטרים הראשונים לא צריך לרסס כי יש שם מערכת ביולוגית שטורפת את הזחלים ואת הנקבות שבאות להטיל. אם נצליח לשקם את הירקון ולהכניס לו מים טובים תתפתח אוכלוסיה שתדביר את היתושים לבד ולא יהיה שום צורך לבצע הדברות, חד וחלק. זה יעלה פחות כסף, נשפך פחות רעלים לסביבה.

הו"ר סאלח טריף:

אומרים שבקטע הזה יש ממצאים צאתיים.

דוד פרגמנט:

מה זה ממצאים צאתיים? כל מים שהמקור שלהם הוא קולחין יש בהם דברים שיוצאים ממעים של בני אדם.

הו"ר סאלח טריף:

נראה לי שאפילו היתושים לא יכולים לעמוד בזה.

דוד פרגמנט:

דווקא הם כן, להם זה לא מפריע.

חשוב לי להגיד לך, אדוני היושב-ראש, שהרשות נאבקת על חייה, על התקציבים שהיא צריכה לקבל כדי להתקיים. בין השאר, לדוגמא, שני משרדי ממשלה - משרד הפנים ומשרד הבריאות - אינם מעבירים את ההשתתפות שלהם בתקציב הרשות מאז שהיא קיימת. השתתפות המשרדים בתקציב הרשות עלה במשך השנים מבערך 100,000 שקל לשנה עד התקציב השנה שעומד על בערך 200,000 שקל.

היו"ר סאלח טריף:

למה זה לא מוסדר בחוק? תביאו לנו הצעה, חבר הכנסת בני אלון ואני מזרז לכם את זה, שיהיו חייבים על פי חוק להעביר כסף לרשות.

דוד פרגמנט:

נישמח להיעזר בכם.

היו"ר סאלח טריף:

גברת רחל אדם, על אף שאת נציגת הממשלה בדיון הזה אני רוצה לומר לך שהממשלה לא פעם באה לכאן ואומרת לנו: תעשו חוק פרטי, ואנחנו עושים. יש תיחמונים של הממשלה, זה לא חדש. אני רק מביא לידיעתך שכאשר הממשלה לא מצליחה להעביר בוועדת שרים, בגלל האוצר, אז באים אלינו ואנחנו עושים את זה.

משה בלסנהיים:

אבל לא יעלה על הדעת שמשרד ממשלתי לא מעביר. קשה לקבל את זה על הדעת באופן ברור ונחרץ.

היו"ר סאלח טריף:

עולה על הדעת כל דבר.

דוד פרגמנט:

ועוד סכום כזה פעוט, של 100 אלף שקל, 150-200 אלף שקל.

היו"ר סאלח טריף:

אולי דווקא בגלל שזה פעוט, אם זה היה יותר גדול אולי זה היה עובר.

דוד פרגמנט:

התקציב הכולל שלנו הוא בסביבות 3 מיליון. אנחנו מצליחים לגבות רק קצת יותר מ-2 מיליון. אנחנו פועלים על-פי התקציב שקיים בחשבון בבנק בפועל, אין לנו מינוסים או משהו כזה, לפיכך אנחנו חייבים לכלכל את מעשינו לפי מה שיש לנו.

היו"ר סאלח טריף:

עיריית תל-אביב היא לא מהעניות בארץ.

דוד פרגמנט:

עיריית תל-אביב מעבירה את הכסף.

משה בלסנהיים:

גם שייזמהו אותנו וגם שנשלם? ממש עיסקת חבילה.

דוד פרגמנט:

כל הרשויות המקומיות סביב רשות נחל הירקון, כולל בני-ברק, מעבירות את ההשתתפות שלהן. המשרד לאיכות הסביבה מעביר וכך גם גופים אחרים. מי שלא מעביר זה משרד הבריאות ומשרד הפנים. משרד התיירות הודיע השנה שהוא לא יודע אם הוא יוכל להעביר.

היו"ר סאלח טריף:

חבר הכנסת בני אלון, יש לך שאלות נוספות לפני שעוברים לחוק העזר עצמו? אם אין אנחנו ניגש ישר לחוק העזר ונראה על מה אנחנו מדברים.

בנימין אלון:

יש לי רק שאלה אחת, שהיא גם תהיה על החוק עצמו וגם כהקדמה. מבחינת הגדרות גיאוגרפיות, מה מקיפה רשות נחל הירקון?

דוד פרגמנט:

התחום הסטטוטורי של רשות נחל הירקון מוגדר כך: אפיק הירקון מראש-העין ועד לים, שזה כ-28 קילומטרים, + 20 מטר מכל צד מקצה דופן האפיק. בקו אווירי, כדי לסבר לך את העין, זה 15 קילומטרים אולם הירקון מתפתל ולוקח לו 28 קילומטרים להגיע.

בנימין אלון:

זה כולל יובלים שלו?

דוד פרגמנט:

לא. זה לא כולל אפילו מטר אחד בנחל איילון. זה כולל רק קטע קטן של 400 מטר בנחל קנה.

בנימין אלון:

אם נגיד שאתם אחרי זה תלכו בכל העניין של נתיבי איילון עם תכנון השייט והכל, זה לא רלוונטי?

משה בלסנהיים:

נחל איילון עצמו? לא. אבל לנחל איילון יש רשות נוספת.

בנימין אלון:

אם רוצים ניתן לעשות שילוב, כבישים, עם שייט והכל, היו תוכניות. אני מבין שזה לא קשור לרשות הזאת.

משה בלסנהיים:

לא, זה שתי רשויות נפרדות, למרות שהן מדברות אחת עם השניה בצורה טובה.

היו"ר סאלח טריף:

אנחנו רוצים לדעת באופן כללי על מה מדבר חוק העזר. לא צריך לקרוא את זה.

דוד פרגמנט:

חוק העזר בא להסדיר את נושא השייט: מתי מותר לשוט, באיזה תנאים מותר לשוט, גודל מנוע למשל שלא יפגע ולא יערבל את המים כל הזמן, איך לשוט בלא לעשות רעש, באיזה כיוונים לשוט.

היו"ר סאלח טריף:

מה זאת אומרת מתי לשוט? האם יהיה הוראות והנחיות?

דוד פרגמנט:

יהיו הוראות והנחיות אשר יגבילו את מהירות הנסיעה, את כיווני הנסיעה, את זמני השייט, אם הנחל מזוהם ונירצה לאסור על השייט לפרק זמן מסוים - כל הדברים האלה שיאפשרו לנו שליטה יותר טובה במה שנעשה. אנחנו רוצים להיות אחראים על הנחל, אנחנו רוצים לפעול בו ולהגיד מה מותר ומה אסור. אנחנו מחפשים את הכלים, וזה אחד מהם. חוק העזר הראשון הוא כלי שאנחנו כבר נעזרים בו, וזה השני.

בסעיף 2 ההוראות בדבר הסדרת השימוש בירקון לשייט הן ההגדרות הכלליות שמדברות על מה יש בתוך החוק. לקרוא את זה?

היו"ר סאלח טריף:

לא, אנחנו לא רוצים לקרוא את חוק העזר. אנחנו מתרכזים בקטע של הענישה.

דוד פרגמנט:

אנחנו הונחינו להעביר את זה לוועדה כדי שזו תאשר את סעיף 15.

היו"ר סאלח טריף:

אני מבין שזה עבר את אישור המשרדים השונים.

דוד פרגמנט:

זה עבר מסכת ארוכה של תיאום עם כל הגורמים ואישור של המשרדים.

בנימין אלון:

מי הן סמכויות האכיפה לצורך העניין הזה? זה שוטרים? זה פקחים?

דוד פרגמנט:

2 פקחים שלנו שממונים על-ידי מנהל הרשות. הם מקבלים משכורת מהרשות. אנחנו פועלים ביחד עם גורמים נוספים, כמו הסיירת לאיכות הסביבה של המשרד לאיכות הסביבה, כמו פקחי זיהום ים, פקחי הדייג של משרד החקלאות, פקחים של העיריות השונות, והם יוכלו לסייע לנו.

בנימין אלון:

מה התוקף החוקי של הפקחים שלכם? מה סמכויות האכיפה שלהם?

רחל אדם:

זה מכוח חוק. יש סעיף ספציפי לגבי הסמכויות של פקחים.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
23.02.98

מרים פרנקל-שור:

יש להם כמעט סמכויות של שוטר.

היו"ר סאלח טריף:

הם פקחים כמו כל הפקחים האחרים?

דוד פרגמנט:

לא, אין להם את ההסמכות שיש לפקחים למשל של רשות שמורות הטבע.

מרים פרנקל-שור:

יש להם סמכויות לפי חוק הנחלים והמעיינות.

דוד פרגמנט:

זו סמכות פחות רחבה. אין להם סמכות מעצר או חיפוש, אפילו לא דו"חות.

בנימין אלון:

אז מה יש להם? מה השיניים?

דוד פרגמנט:

יש להם סמכות להגיש תביעות על סמך מה שיש פה בעונשין.

בנימין אלון:

שיהיה כתוב שאפשר לתת קנס.

היו"ר סאלח טריף:

מה כתוב פה בעונשין?

דוד פרגמנט:

סעיף 15, סעיף העונשין, מפנה לפקודת העיריות, לסעיף 254.

בנימין אלון:

זה רק לגבי העידכון והגובה. אני שואל על האכיפה. בסעיף העונשין כתוב שאפשר לתת להם קנס. איך זה מתבצע?

רחל אדם:

כשהפקח רואה שעוברים על ההוראות של חוק העזר בקשר לשייט אז אפשר להגיש כתב אישום בבית-דין לעניינים מקומיים. כשאני חושבת על זה שוב, באמת גם צריך להכניס צו ברירות קנס בקשר לחוק העזר הזה.

בנימין אלון:

כדי שלא תהיה חובה לבוא לבית-משפט.

רחל אדם:

אנחנו עושים את זה במסגרת החוקים שלנו, אז נוסף גם את זה. זה באמת יהיה הרבה יותר יעיל מבחינת אכיפה, שהם יוכלו להוציא דו"ח והאיש יצטרך לשלם.

בנימין אלון:

איך זה מתבצע? הוא בא? הוא רושם? הוא צריך לתת לו דו"ח רשום? הוא צריך להפקיד את זה? איך?

היו"ר סאלח טריף:

הוא צריך לקחת פרטים ושהלישכה המשפטית תעביר לבית-המשפט בקשה לדיון וכן הלאה. זה תהליך ארוך ומייגע.

בנימין אלון:

כמו פקח עירוני? פחות מפקח עירוני?

דוד פרגמנט:

פחות מפקח עירוני. אין לו סמכות מעצר.

היו"ר סאלח טריף:

למה אי אפשר להטיל קנסות ודו"חות? כמו שרושמים דו"ח למי שחונה על מדרכה.

בנימין אלון:

הייתי שמח לראות את החוק, לראות מי הם הפקחים האלה. יכול להיות שאנחנו מאשרים פה משהו שאין לי איתו שום בעיה אבל אולי זה לא ייתן להם שיניים.

דניס גולדמן:

מהבחינה המשפטית החוק איפשר לשרים המופקדים על חוק רשויות נחל להעניק לרשות נחל אותן סמכויות שיש לעיריה. בין שאר הסמכויות השרים העניקו לרשות נחל הירקון את הסמכות של עיריה לחוקק חוק-עזר. אנחנו לא יכולים להכניס לחוק העזר סמכויות יותר חזקות מאשר אלה שמקובלות בחוק עזר של עיריה. חוק עזר של עיריה, סעיף העונשין, הסעיף הזה בפקודת העיריות .... אני חושב שהכוח החזק של הפקחים הוא לאו דווקא בזה שמישהו מובא לבית-המשפט ונקנס בסכום כזה או אחר אלא הכוח הוא במניעת פעולות. בכך אומרים לאנשים: לא תוכלו לעשות את הפעולה הזאת מכיוון שהיא בניגוד לחוק העזר ואז ב-90% מהמיקרים אנשים נסוגים, מקיימים את החוק ומצייתים להוראות של הפקח. התביעה המשפטית זה הדבר האחרון, אם אין דרך אחרת.

דוד פרגמנט:

אני ביקשתי מהיועץ המשפטי שלנו לברר איך אפשר לקבל סמכויות יותר משמעותיות כדי לאכוף את הדברים שלנו. זה דבר שנמצא בבירור כרגע.

רחל אדם:

עכשיו כשקראתי את זה חשבתי שאולי כדאי להוסיף סמכויות להחרים את כלי השייט, זה מאוד יעזר להם.

בנימין אלון:

אנחנו העברנו פה חוק רציני לגבי כל הנושא של איכות הסביבה, עם סמכויות מאוד רציניות. השאלה היא

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
23.02.98

למה בן חורג כזה, שרשות האגמים והנחלים יש לו פקחים משלו, למה שתהיה אפליה בזה? למה לא לעשות האחדה?

דניס גולדמן:

אולי המשרד לאיכות הסביבה יכול להסמיך גם פקחים, אבל זה לא במסגרת רשות הנחל.

היו"ר סאלח טריף:

למה באמת הם בנים חורגים בקטע הכללי?

רחל אדם:

אני רוצה להציע שוב, אנחנו מכינים צו בנושא ברירות קנס לגבי החוק שהוועדה עשתה לפני שנה, שנה וחצי. אני מציעה שאנחנו נסיף גם את חוק העזר הזה, כדי שפקחים גם יוכלו ..... זה יעזור לגבי אכיפה.

היו"ר סאלח טריף:

אם לא ניתן להם שיניים, מה הם יוכלו לעשות?

דוד פרגמנט:

מתסכל לעבוד בלי שיניים.

בנימין אלון:

מה שאדוני אמר זה בתנאי שיש נוכחות, רק אם בדיוק נוכח פקח והוא מתריע ומזהיר. אבל זה בלתי אפשרי, שני אנשים על 28 קילומטר זה לא עובד.

רחל אדם:

אבל בכל מקרה צריך נוכחות כדי לתת את הדו"ח.

בנימין אלון:

אבל אפשר לראות גם אחר-כך שנעשה משהו. לא צריך נוכחות ברגע שנעברת העבירה.

רחל אדם:

אנחנו עובדים על נושא של הגשת כתבי אישום בבתי-משפט כבר הרבה שנים. אני חייבת להגיד שהמערכת עובדת לא רע. התיקים מגיעים לבית-משפט תוך כמה שבועות או תוך מספר חודשים בלבד. יש לזה אפקט מאוד רציני כי יש לזה היבט של הליך פלילי. אני לא הייתי מזלזלת במה שכתוב פה. יש לזה משמעות וזה מאוד עוזר לנו.

היו"ר סאלח טריף:

מי שעובר על חוק העזר נפתח נגדו תיק פלילי?

רחל אדם:

זה יהיה רישום פלילי, זה כתב אישום.

היו"ר סאלח טריף:

האמת שמי שכבר בא ומסכן את עצמו בנחל, זה מספיק.

דוד פרגמנט:

יש צד אחר של זה, שאנחנו מזהים הרבה פעמים אירועי זיהום, כמו למשל זרימה של מזוט לירקון ממקור שהצלחנו לזהות אותו. באנו לגוף הזה ולגופים נוספים ודרשנו מהם לעשות את כל מה שהיה צריך לעשות כדי לפנות ולנקות, הכל במימון שלהם, והם עשו את זה, כולל גופים רשמיים ששכרו קבלני משנה.

היו"ר סאלח טריף:

האם אתם לא יכולים להסתמך על החוקים שאישרנו של איכות הסביבה? לא בדקתי גם אם זה נוגע לעניין של זיהום מיכלים.

רחל אדם:

אני רוצה להוסיף שיש חקיקה עניפה בנושא זיהום מים בארץ. החוק האחרון לא התייחס לנושא של מים כי החקיקה כבר קיימת. אנחנו מפעילים ואוכפים את החוקים. נחל הירקון זה רק דוגמא אחת של בעיה כללית במדינת ישראל, של זיהום נחלים. במשרד שלנו יש היום מיבצע של שיקום נחלים. אני מוכנה להביא לידיעת הוועדה שיש לנו עשרות, אם לא מאות, תיקים נגד מזהמים של מים, של נחלים ומי תהום במדינת ישראל. נחל הירקון פשוט הוא אחד מהנחלים הפחות מזהמים, אפשר להגיד, מכל הנחלים שיש לנו.

היו"ר סאלח טריף:

נחל אלכסנדר הוא גם נפלא.

בנימין אלון:

לא, הוא היה טוב, היתה לו תקופה טובה ועכשיו הוא שוב מזהם.

רחל אדם:

נחל אלכסנדר הוא מאוד מזהם. יש לנו שם אולי 5-6 תיקים נגד מזהמים.

היו"ר סאלח טריף:

הוא סובל מהשכנים? חבר הכנסת בני אלון, עם היחסים הטובים שלך שם, אנחנו רוצים להפעיל אותו בקלקיליה עכשיו כדי להסדיר את העניין.

רחל אדם:

הגורם העיקרי לזיהום של נחל אלכסנדר זה שכס וטול-כרם. גם אם אנחנו נפתור את הבעיות שלנו, כל עוד ששכס וערים מהשטחים ימשיכו לזהם את הנחלים הבעיה תישאר.

היו"ר סאלח טריף:

עכשיו הם מתנקמים בנו. היינו צריכים לעשות שם סדר בביוב, למענו.

בנימין אלון:

אם חותכים את הארץ לפי תיאוריות פוליטיות אז זה מה שקורה. אני רוצה לדעת, איפה גיאוגרפית בירקון נמצאים השטחים שבהם יש שייט?

דוד פרגמנט:

4 קילומטרים במורד, שזה הקטע שבו באמת יש שייט.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
23.02.98

היו"ר סאלח טריף:

אני וחבר הכנסת בני אלון והוועדה רוצים לבוא לשוט בנחל, נסתכן ונבוא. תהיו איתנו. אבל אתם תרדו למים לפנינו.

דוד פרגמנט:

אני מוכן לקחת על עצמי את הסיכון. 4 הקילומטרים האחרונים במורד, שמר משה בלסנהיים קרא להם "הקטע התל-אביב", כי זה באמת אחד הקטעים שבהם הנחל הוא לא גבול צפון ודרום בין רשויות, שזה דבר לא הגיוני כשלעצמו לנחל, אלא תל-אביב שוכנת בשתי הגדות, וזה קטע שבו זורמים בעיקר מי ים, איכות המים שם היא שונה לחלוטין. המים המלוחים חודרים עד 4 קילומטר, גם לתוך האיילון. כשאתה נוסע בנתיבי איילון ואתה רואה שהנחל מלא בקייץ, זה הכל מי ים.

משה בלסנהיים:

זה פעמיים ביום, בגאות ובשפל של הים.

מרים פרנקל-שור:

אני לא מוצאת את התשובה בחוק רשויות נחלים ומעיינות. אני זוכרת שהשאלה עלתה כשעשינו תיקוני חקיקה על איכות הסביבה. צריך לבדוק את התשובה. אין הסמכה של פקחים בחוק רשויות נחלים ומעיינות.

רחל אדם:

יש צו רשות נחל הירקון. אני מוכנה להעביר את זה אלייך. זה צו ספציפי לגבי הנחל הזה. זה סעיף 5(7) - "למנות מפקחים במסגרת הסמכויות ... בסעיף זה בכל הנוגע לביצוע תפקידי הרשות".

מרים פרנקל-שור:

כן, אבל בצו הזה מאיפה הוא שואב את הסמכות שלו? על-פי איזה חוק?

דניס גולדמן:

מכוח חוק רשויות נחלים ומעיינות.

משה בלסנהיים:

בכלל יש בעיה בכל נושא חוקי איכות הסביבה, שסמכויות האכיפה הן רק בידי עובדי המשרד, זאת אומרת הסמכויות לא הועברו לרשויות המקומיות. בכל מקום זה נעצר בדרג עובדי השר למעשה. היחידות בשטח, המפקחים בשטח, לא מקבלים סמכויות מינימליות וזה בלם גדול מבחינת אכיפה.

בנימין אלון:

יש לו את הפקחים שלו.

משה בלסנהיים:

אי אפשר, במרכאות, לשבת בהרי ירושלים ולנהל כל נחל קטן במדינה. יש לזה רשויות מקומיות. מה יותר פשוט מלהוריד את הסמכויות לרשויות המקומיות, שיש להן גם מחלקות איכות סביבה וגם עשרות או מאות מפקחים? מחברים את כולם ביחד וכך אפשר להגביר מיידית את כוח האכיפה במאות אחוזים. צריך רק לאפשר להם את זה.

היו"ר סאלח טריף:

אתה אומר שחוקי העזר העירוניים לא עובדים במקרה הזה?

משה בלסנהיים:

לחלקם אין חוקי עזר. אתה לא יכול לחוקק חוקי עזר מפני שהחוק הראשי לא הסמיך אותך לחוקק חוק עזר. אני אתן לך דוגמא, חוק כנוביץ למשל, שהוא הבסיס העיקרי לכל נושא איכות הסביבה. רשות מקומית לא יכולה לחוקק חוק עזר על סמך חוק כנוביץ, שהוא חוק היסוד של מדינת ישראל כמעט. ישנם הרבה אבסורדים בנושאים האלה. בתיקונים הגדולים שנעשו, שהם טובים מבחינת איפה, ביני איכות הסביבה האחרונים, לא הוסמכו הרשויות המקומיות מטבע הדברים. למה? אני לא יודע.

היו"ר סאלח טריף:

אנחנו מאשרים את הקטע שלנו בחוק העזר כדי לאפשר לכם לפרסם אותו. אני מבין שזה השלב האחרון, שהוא סעיף העונשין, סעיף 15 לחוק העזר.

חבר הכנסת בנימין אלון, יש לך התנגדות?

בנימין אלון:

לא.

היו"ר סאלח טריף:

אני מודה לך.

דוד פרגמנט:

אנחנו אמורים להעביר את זה גם לאישור האוצר בנושא האגרה לבעל רישיון לכלי שייט.

בנימין אלון:

לאן הקנסות הולכים?

דוד פרגמנט:

לקופת המדינה.

בנימין אלון:

גם זה חבל, עדיף שזה היה מגיע אליכם, לרשות. אז גם הייתם מוצאים כסף לעוד פקחים. או שהייתם מעודדים אנשים לשוט בניגוד לחוק והיה לכם עוד תקציב.

היו"ר סאלח טריף:

אני מציע לכם לחשוב איך אתם יכולים לנצל אותנו להביא לכם יותר הכנסות. אנחנו נירצה לעשות את זה, בחפץ לב. אני רוצה לבקש ממכם שתציעו לנו מתישהו לבוא לנחל הירקון, לראות את מה שאתם עושים, ולראות את המצב יחד איתכם. תודה רבה לכם.

דוד פרגמנט:

תודה רבה. אני מרים את הכפפה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:30